

Viața și Canonul Paraclis ale Sfântului Andrei Criteanul

Traducere din limba greaca veche de
monahia Parascheva ENACHE

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului

Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA

Iași, 2023

Cuprins

Cuvânt înainte	7
Viața celui între sfinți Părintele nostru Andrei Criteanul	9
Canonul Paraclis al Sfântului Andrei Criteanul	28
Cuvânt de învățătură al Sfântului Andrei Criteanul la Sfânta Naștere a Preasfintei Stăpânei noastre, Născătoarea de Dumnezeu și pururea Fecioarei Maria	39

Cuvânt înainte

Sfântul Andrei Criteanul, prăznuit în Biserică pe data de 4 iulie și cunoscut mai ales ca alcătuitor al Canonului cel Mare, capodopera lui, a avut o viață foarte înaltă și aleasă, pe măsura scrierilor sale. În slujba sa este numit „alăuta bineviersuitoare a Bisericii”, „liră cu dulce glăsuire”, „exarhul cântăreților și starostele scriitorilor de cântări”, „podoaba Bisericii și lauda Cretei”, toate aceste numiri preamărind darul ales al cuvântului cu care a fost înzestrat acest mare luminător al lumii. Ca nimeni altul, a împodobit Biserica și praznicele ei cu cele mai frumoase și mai înălțătoare cuvinte de laudă și cu cele mai mișcătoare Canoane de rugăciune la Maica Domnului și la sfinți. Drept aceea, se cuvine ca și noi să-i facem cunoscută *Viața* și învățătura lui și să-i aducem și un mic prinos de rugăciune, nădăjduind ca prin rugăciunile lui să ajungem și noi la limanul mântuirii prin pocăința al cărei mare dascăl a fost.

Astfel, această cărticică pune la dispoziția cititorilor una din Viețile timpurii ale Sfântului Andrei Criteanul, alcătuită de patriciul Nichita, un *Canon de rugăciune către Sfântul Andrei* și un cuvânt de învățătură despre Maica Domnului, subiectul predilect al meditației și teologiei sfântului. Maica Domnului este figura centrală a întregii opere a Sfântului Andrei Criteanul. Nimeni nu a preamărit-o în cuvinte atât de frumoase și de profunde precum cele ale Sfântului Andrei Criteanul, cuvinte care izvorăsc, de bună seamă, dintr-un adânc sentiment de evlavie față de cea pe care obișnuia să o numească prorocește *Cununa frumuseții*.

Editorii

Viața celui între sfinți Părintele nostru Andrei Criteanul¹

Nu este legiuit, nici cuvios ca înaltele petreceri pe pământ ale dreptilor și cuvioșilor bărbați care s-au apropiat de Dumnezeu prin curăția lor să fie cufundate în adâncul uitării sau să rămână multă vreme sub obroc², ci se cuvine să fie așezate la vedere, în sfeșnicul povestirii, ca de aici, după ce faptele lor bune vor fi arătate, să răsară lumina cea neapusă a slavei celei de la bunul Dumnezeu și să se adune bine oamenilor comoara folosului și câștigului de obște, pentru ca cei mai sârguincioși să-și agonisească cele mai

¹ *Viața celui între sfinți Părintele nostru Andrei Ierusalimiteanul, care a devenit arhiepiscop al Cretei, scrisă de atotvestitul patriciu și chestor Nichita (Βίος τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἀνδρέου τοῦ Ἱεροσολυμίτου, ἀρχιεπισκόπου γενομένου Κρήτης, συγγραφεὶς παρὰ Νικήτα τοῦ πανευφήμου πατρικίου καὶ κυέστορος), în A. Papadopoulos-Kerameus, Ἀνάλεκτα Ἱεροσολυμιτικῆς Σταχυολογίας, t. V, 1898, 169-179.*

² Cf. Mt. 5, 15; Lc. 11, 33.

bune fapte prin cea mai bună imitare a acestora. Prin urmare, pe bună dreptate, să privim ca niște recunoscători la cuvântul de față, astfel ca și noi să ne împărtășim de aceeași virtute cu aceia pentru care nici o laudă nu este de ajuns, de vreme ce noi singuri nu putem să lăudăm după vrednicie pe cei vrednici. Dar, chemând cu tărie în ajutor Lumina din Lumină, pe Hristos, pe Cel împreună-fără-de-început cu Tatăl și împreună-veșnic cu Preasfântul Duh, pe Unul din Dumnezeuirea cea Una în trei sori, pe Cel ce plinește toată bunătatea, pe Cel ce dăruiește darurile înțelepciunii și Care îi îndestulează pe toți cu toată cunoștința, și umplându-ne de la El cu marele dar al elocinței, să începem povestirea celei mai înalte, mai virtuoză și iubitoare de Hristos viețuirii, cea a Cuviosului Părintelui nostru Andrei, care a devenit arhiepiscop al insulei Creta.

Acesta a fost fiul unor părinți evlavioși și iubitori de Dumnezeu, care se numeau Gheorghe și Grigoria, a căror petrecere se potrivea cu numele³. Căci amândoi, priveghind cu grijă în

³ Gr. Γρηγόρια, Grigoria, care înseamnă priveghere, trezie; και Γεώργιος, care înseamnă lucrător al pământului, iar la neutru, γεώργιον, înseamnă țarină, ogor.

fapte bune, s-au arătat țarina a lui Dumnezeu și dreptate I-au rodit. Cetatea lor era Damascul, care nu și-a însușit nimic din obiceiurile apuse-ne ale vrăjmașilor necredincioși, ci, fiind o cetate a Răsăritului, nu a lăsat în umbră nimic din credința ortodoxă față de Răsărit. În această cetate a ieșit din coapsele lor și odrasla acestora, mai bine-zis, robul lui Dumnezeu. Căci trebuia ca din rădăcină bună să odrăslească și vlăstar bun. Și prin iconomie, i s-a impus lui de la Dumnezeu tăcere limbii din naștere până la vârsta de șapte ani, pentru ca, învățând din pruncie înfrânarea limbii, să devină tainic, precum Moise, gură a lui Dumnezeu și să ia jugul Lui din tinerețe. Și a pus bine mâna pe plug și nu s-a mai întors spre cele dinapoi, ci uitându-le pe acestea și tinzând spre cele dinainte, ca să-I înfățișeze lui Dumnezeu brazdele și țarinile faptelor lui bune, aducând rod până la o sută⁴. Când a împlinit opt ani, într-una din zile, cum îi era lui obiceiul, mai întâi a venit în Sfânta lui Dumnezeu Biserică împreună cu părinții lui și a participat la dumnezeiasca Liturghie.

⁴ Cf. Mt. 13, 8, 23; Mc. 4, 8, 20; numărul 100 = 10 x 10, simbolizează lucrarea și împlinirea până la desăvârșire a poruncilor.

După împărțirea cu cinstitul și de viață făcătorul Trup și Sânge al iconomieii celei după trup a marelui Dumnezeuului și Mântuitorului nostru, Iisus Hristos, chiar în acea clipă a scos un sunet articulat, ca și cum tăcerea celor șapte ani ar preînchipui cele șapte zile⁵ ale vieții prezente petrecute în cea mai bună tăcere și liniște. Iar faptul că a rostit acest cuvânt în al optulea an arată cea de-a opta și întâia zi neînserată a vieții celei viitoare fără de sfârșit, când, prin faptele lui bune cele după Dumnezeu, va vorbi pururea cu Dumnezeu.

De îndată ce a fost învățat, cum se cuvenea, literele de bază, excelând în ele cu bună pricepere, a trecut la lecții mai înalte. După ce și-a însușit în cel mai înalt grad știința gramaticii, s-a pregătit pentru o mai înțeleaptă educație, așa cum albina culege din cele mai bune flori polenul potrivit

⁵ Sfinții Părinți obișnuiesc să numească metonimic durata vieții omului pe pământ, fie socotind-o pe aceasta ca o singură zi, fie ca șapte zile, echivalând ziua cu durata de zece ani, ceea ce ar da exact durata vieții pe care o stabilește Sfântul Proroc David: *Zilele anilor noștri sunt șaptezeci de ani*, Ps. 89, 9-10. Alteori, tot metonimic, ziua echivalează cu veacul, iar numărul 7 este echivalent cu veacul prezent, adică, de fapt, cu cele 7 veacuri ale vieții prezente în opoziție cu veacul/ziaua a 8-a, nesfârșită, neapusă, a vieții viitoare și veșnice.

pentru lucrarea mierii. Astfel încât acest tânăr evlavios, odată cu cea de-a doua vârstă a lui, este adus de părinții lui iubitori de Dumnezeu la Sfânta Biserică a Ierusalimului, a Sfintei Învieri a lui Hristos, fiind chemat de El la buna cinstire de Dumnezeu, pentru ca de acolo să-și agonisească omorârea patimilor, ca unul care avea să viețuiască numai și numai pentru Dumnezeu, Dătătorul de viață. Și fiind primit și tuns de patriarhul Teodor⁶, care viețuia pe atunci acolo și care acum este de cinstită amintire, a fost înscris în sfântul *monahologion*⁷, și odată cu lepădarea părului, a lepădat și cele desfătătoare ale vieții acesteia ca trecătoare și și-a încununat sufletul cu sfânta cunună a capului său prin virtuțile cele după Dumnezeu. Și petrecea la Patriarhie stăruind în lectura dumnezeieștilor Scripturi și rodind din ele folos sufletesc, înainta în har, punând suișuri

⁶ Singurul Patriarh al Ierusalimului cu acest nume, cunoscut în epocă, este Teodor I (745-770). Este vorba aici de un loțtiitor de patriarh.

⁷ *Monahologhion*-ul era un fel de catalog în care erau înscrisi monahii odată cu închinovierea lor în mănăstire. Tradiția înscrierii monahilor în *monahologhion* se păstrează până astăzi în Sfântul Munte sau în alte locuri.

ale faptelor bune în inima sa. Și Dumnezeu era cu el, slobozindu-l pe robul Său din toată lucrarea răutății. Iar pentru lăudata lui sficiune și evlavie, a fost cinstit cu înscrierea lui în rândul secretarilor evlavioși ai Patriarhiei lui. Fiindcă patriarhul Ierusalimului de care am vorbit se minuna de trezvia lui întru toate, de blândețea și delicatețea pe care le arăta tuturor, la sfârșitul vieții lui, chemându-l pe Teodor, economul lui cel iubit de Dumnezeu, în chip convenit i-a poruncit lui, ca un lucru bisericesc de primă importanță, să nu administreze nimic fără părerea și sfatul lui Andrei, acest bărbat evlavios și iubitor de Dumnezeu, ci pe toate să le facă după priceperea și îndemnul lui. Căci patriarhul, ca un om duhovnicesc ce era, vedea limpede cu ochi de taină faptele acestuia și că tânăr fiind cu vârsta, era bătrân cu cugetul, și că îi biruia atât pe cei aflați în vechimea anilor, cât și pe cei tineri, și astfel Andrei a devenit chivernisitor al treburilor Bisericii, excelând în armele dreptei credințe și ridicând trofee de biruință în cea mai bună administrare a treburilor bisericești. Și a devenit sprijin și toiaș însuflețit pentru econom, călăuzindu-l pe acesta în corecta administrare a lucrurilor. Și era singur